

Sygn. akt III AUa 402/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Krzysztof Szewczak (spr.)

Protokolant starszy sekretarz sądowy Krzysztof Wiater

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 stycznia 2023 r. w L.

sprawy P. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o przeniesienie odpowiedzialności z tytułu zaległych składek

na skutek apelacji P. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 27 stycznia 2022 r. sygn. akt VIII U 335/20

I. oddala apelację;

II. zasądza od P. D. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia o kosztach do dnia zapłaty.

Krzysztof Szewczak

III AUa 402/22

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 grudnia 2019 r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L., na podstawie art. 97 § 1, art. 98 § 1 i 2 pkt 1, 2, 5 i 7 oraz art. 100 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. 2022 r., poz. 2651) w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2022 r., poz. 1009):

I. określił wysokość zobowiązań S. D. zmarłego w dniu (...), za które odpowiedzialność osobistą ponoszą spadkobiercy, na dzień otwarcia spadku, na łączną kwotę 18 037,91 zł z tytułu nieopłaconych składek, w tym:

1/ na ubezpieczenia społeczne za okres lipiec – listopad 2011 r., lipiec – listopad 2012 r., sierpień – grudzień 2013 r. i wrzesień 2014 r. – wrzesień 2015 r. w kwotach:

a/ 7 867,20 zł – z tytułu nieopłaconych składek;

b/ 4 171,00 zł – z tytułu odsetek za zwłokę;

c/ 78,80 zł – z tytułu kosztów upomnienia;

d/ 4,80 zł – z tytułu kosztów egzekucyjnych;

2/ na ubezpieczenie zdrowotne za okres lipiec – listopad 2011 r., sierpień – grudzień 2012 r., za wrzesień 2014 r. i wrzesień 2015 r. w kwotach:

a/ 3 001,45 zł – z tytułu nieopłaconych składek;

b/ 1 668,00 zł – z tytułu odsetek za zwłokę;

c/ 70,00 zł – z tytułu kosztów upomnienia;

d/ 5,90 zł – z tytułu kosztów egzekucyjnych;

3/ na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres lipiec – listopad 2011 r., sierpień – grudzień 2013 r., za wrzesień 2014 r. i wrzesień 2015 r., w kwotach:

a/ 708,16 zł – z tytułu nieopłaconych składek;

b/ 381,00 zł – z tytułu odsetek za zwłokę;

c/ 78,80 zł – z tytułu kosztów upomnienia;

d/ 2,80 zł – z tytułu kosztów egzekucyjnych.

II. orzekł, że P. D. jako spadkobierca ponosi odpowiedzialność za całość wymienionych w pkt I zobowiązań płatnika składek S. D..

Organ rentowy wskazał, że wymienione w punkcie I decyzji zobowiązania należy wpłacić w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji na podany w treści decyzji rachunek bankowy, a w przypadku nieopłacenia należności w wyznaczonym terminie będą naliczane odsetki za zwłokę począwszy od następnego dnia po upływie terminu, zaś po uprawomocnieniu się decyzji należności zostaną skierowane na drogę przymusowego dochodzenia w trybie egzekucji administracyjnej lub sądowej.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że spadek po zmarłym S. D. odziedziczył P. D. z dobrodziejstwem inwentarza, w całości. Zgodnie z art. 1031 k.c. odpowiada on za wymienione w pkt I decyzji zobowiązania płatnika w całości, gdyż odziedziczył po zmarłym majątek o wartości przewyższającej wysokość należności spadkodawcy z tytułu nieopłaconych składek w kwocie 18 037,91 zł.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł P. D. i zarzucił jej:

1/ naruszenie art. 100, art. 97 § 1, art. 98 § 1 i 2 pkt 1, 2, 5, 7 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 1031 § 2 k.c. poprzez zobowiązanie skarżącego do wpłaty kwoty 18 037,91 zł, to jest całej kwoty stanowiącej zobowiązanie składkowe spadkodawcy, których to składek ten nie opłacał, pomimo że istnieją inne długi niż zaległości składkowe spadkodawcy, natomiast spadkobierca przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, a stan czynny spadku jest ustalany przez Komornika Sądowego i już wiadomo, że jest niższy niż stan bierny, natomiast pierwszeństwo zaspokojenia mają wierzytelności zabezpieczone licznymi hipotekami;

2/ wydanie decyzji przy niedostatecznym wyjaśnieniu stanu faktycznego sprawy, braku wyczerpującego, rzetelnego i wszechstronnego rozpatrzenia materiału sprawy, co doprowadziło do poczynienia w zaskarżonej decyzji całkowicie dowolnych i nieuprawnionych rozstrzygnięć oraz błędną i wybiórczą ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, prowadzącą w konsekwencji do uznania, że odwołujący P. D. zobowiązany jest do zapłaty łącznie kwoty 18 037,91 zł, to jest całej kwoty stanowiącej zobowiązania składkowe, pomimo że już wiadomym jest, iż stan czynny spadku nie pozwoli na zaspokojenie wszystkich długów, gdyż należności stanowiące dług spadkowy przewyższają wartość stanu czynnego spadku, natomiast wierzytelności zabezpieczone hipoteką mają pierwszeństwo w zaspokojeniu.

Wskazując na powyższe, wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości ewentualnie o jej zmianę w całości i orzeczenie o braku odpowiedzialności P. D. za zobowiązania płatnika składek S. D.. Wnosił nadto o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wniósł o oddalenie odwołania i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Odnosząc się do odwołania organ rentowy argumentował, że skarżący odziedziczył spadek z dobrodziejstwem inwentarza w całości, że należność spadkodawcy z tytułu składek podlegająca odpowiedzialności spadkobiercy wynosi 18 037,91 zł, i że wartość czynna majątku spadkowego określona przez spadkobiercę w zgłoszeniu o nabyciu własności rzeczy lub praw majątkowych przyjętym przez Urząd Skarbowy w P. przewyższa kwotę jego długu osobistego z tytułu składek. W ocenie organu rentowego prowadzone przez komornika sądowego postępowanie o sporządzenie spisu inwentarza po S. D. nie ma wpływu na treść skarżonej decyzji, bo wysokość innych długów spadkowych nie pozbawia wierzyciela prawa przeniesienia odpowiedzialności na spadkobiercę. W ocenie organu rentowego zaskarżona decyzja jest prawidłowa, bo określa jedynie odpowiedzialność P. D. za zobowiązania spadkodawcy, którą w świetle obowiązujących przepisów skarżący bezspornie ponosi.

Wyrokiem z dnia 27 stycznia 2022 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie (pkt I sentencji wyroku) oraz nie obciążył P. D. kosztami procesu (pkt II sentencji wyroku).

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że S. D. w okresie od dnia 26 maja 2011 r. do dnia 25 września 2017 r. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą (...). Przedmiotem działalności były pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane. Z tego tytułu był on zobowiązany do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne (okoliczność bezsporna). S. D. zmarł w dniu (...) (okoliczność bezsporna). W dniu 4 marca 2019 r. notariusz K. G. sporządził protokół dziedziczenia za Rep. (...) nr (...) i aktem notarialnym z tego samego dnia Rep. (...) nr (...) poświadczył, że spadek po zmarłym w dniu (...) S. D. odziedziczył z dobrodziejstwem inwentarza syn P. D. w całości. Po dokonaniu analizy konta zmarłego stwierdzono zaległość z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy, a także z tytułu odsetek za zwłokę, kosztów upomnienia i kosztów egzekucyjnych, w łącznej wysokości 18 037,91 zł.

W dniu 3 września 2019 r. P. D. dokonał zgłoszenia o nabyciu rzeczy lub praw majątkowych na formularzu (...). Wskazał, że z tytułu dziedziczenia nabył lokal mieszkalny stanowiący odrębną nieruchomość o powierzchni użytkowej (...) ⁽¹⁾ w P. przy ulicy (...) o wartości 50 000 zł oraz 1/2 nieruchomość o powierzchni gruntu (...) ⁽¹⁾, zabudowaną budynkiem mieszkalnym o powierzchni użytkowej (...) w P. przy ulicy (...) o wartości 50 000 zł. Łączną wartość nabytych rzeczy lub praw majątkowych określił na 150 000 zł.

P. D. wystąpił do Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim z wnioskiem o sporządzenie spisu inwentarza spadku po S. D.. Postanowieniem z dnia 22 listopada 2019 r., sygn. akt I Ns 429/19, Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim

postanowił sporządzić spis inwentarza majątku spadkowego po S. D. (k. 8 a.s.). Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Radzynie Podlaskim dokonał spisu inwentarza po zmarłym S. D.. Stan czynny określił na kwotę 296 100 zł. Składały się na niego:

1/ udział w 1/2 części w nieruchomości gruntowej w postaci działki gruntowej o powierzchni(...) ha, zabudowanej, położonej w P. przy ulicy (...) o wartości rynkowej 1/2 części na datę zgonu 151 600 zł;

2/ nieruchomość lokalowa położona w P. przy ulicy (...), składająca się z lokalu mieszkalnego powierzchni użytkowej (...) ⁽¹⁾ wraz z udziałem wynoszącym (...) we wspólnych częściach budynku, jego urządzeń, które nie służą do wyłącznego użytku właściciela lokalu i z takim samym udziałem w prawie własności działki gruntowej o powierzchni (...) ha, o wartości rynkowej na datę zgonu 144 500 zł.

Stan bierny spadku określił na kwotę 581 119,80 zł. Składały się na niego długi spadkowe:

1/ na rzecz Ł. G. I. z siedzibą w S. przy ulicy (...) zadłużenie w kwocie 6 956,55 zł;

2/ na rzecz Banku (...) w P. zadłużenie w kwocie 236 397,66 zł;

3/ na rzecz Burmistrza Miasta P. zadłużenie w kwocie 5 001 zł;

4/ na rzecz(...) w W. zadłużenie w kwocie 221 066,81 zł;

5/ na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu nieopłaconych składek, odsetek, kosztów upomnienia i egzekucji zadłużenie w kwocie 45 139,87 zł;

6/ na rzecz Naczelnika Urzędu Skarbowego w P. w kwocie 66 557,91 zł (protokoły spisu inwentarza – k. 34 i 48 a.s.).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dowody z dokumentów znajdujących się w aktach organu rentowego i aktach sprawy niniejszej. Dowody ze wskazanych wyżej dokumentów nie budziły wątpliwości co do ich autentyczności, formy i treści, toteż brak było podstaw do odmówienia im waloru wiarygodności. Również strony nie podniosły żadnych okoliczności mogących podważyć ich wiarygodność, toteż stanowiły one pełnowartościowe źródło dowodowe w sprawie.

Sąd I instancji pominął dowód z przesłuchania wnioskodawcy przyjmując za podstawę prawną art. 235² § 1 pkt 3 i 5 k.p.c. W ocenie Sądu I instancji dowód ten byłby nieprzydatny do wykazania okoliczności związanych z przeniesieniem odpowiedzialności za długi spadkowe po S. D. i w efekcie zmierzałby jedynie do przedłużenia postępowania. Istotne okoliczności w kwestii zasadności jego odwołania zostały ustalone na podstawie dokumentów w postaci aktu poświadczenia dziedziczenia i protokołów spisu inwentarza.

Sąd Okręgowy uznał odwołanie za niezasadne.

S. D. jako płatnik składek, na podstawie art. 46 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, był zobowiązany do obliczania, rozliczania oraz opłacania w terminach określonych ustawą, należnych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za każdy miesiąc kalendarzowy. Poza sporem w niniejszej sprawie było, że na koncie S. D. figuruje zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, w związku z prowadzoną przez niego pozarolniczą działalnością gospodarczą. W dniu (...) S. D. zmarł.

Odpowiedzialność spadkobierców za zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne wynika z art. 98 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, który na podstawie art. 31 i 32 ustawy o

systemie ubezpieczeń społecznych ma zastosowanie w niniejszym postępowaniu. Zgodnie z powołanym przepisem, do odpowiedzialności spadkobierców za zobowiązania składkowe spadkodawcy stosuje się przepisy ustawy z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. 2022 r., poz. 1360) o przyjęciu i odrzuceniu spadku oraz o odpowiedzialności za długi spadkowe. Przepis ten stosuje się również do odpowiedzialności spadkobierców za:

- 1/ zaległości podatkowe, w tym również za zaległości, o których mowa w art. 52 oraz art. 52a;
- 2/ odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych spadkodawcy;
- 3/ pobrane, a niewpłacone podatki z tytułu sprawowanej przez spadkodawcę funkcji płatnika lub inkasenta;
- 4/ niezwrócone przez spadkodawcę zaliczki na naliczony podatek od towarów i usług oraz ich oprocentowanie;
- 5/ opłatę prolongacyjną;
- 6/ koszty postępowania podatkowego;
- 7/ koszty upomnienia i koszty postępowania egzekucyjnego prowadzonego wobec spadkodawcy powstałe do dnia otwarcia spadku.

Poza sporem w sprawie niniejszej było również, że spadek po zmarłym w dniu(...) S. D. odziedziczył z dobrodziejstwem inwentarza syn P. D. w całości.

Zgodnie z art. 1031 § 2 Kodeksu cywilnego, w brzmieniu obowiązującym w dniu otwarcia spadku (to jest w dniu(...)), w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku. Powyższe ograniczenie odpowiedzialności odpadało, jeżeli spadkobierca podstępnie pominął w wykazie inwentarza lub podstępnie nie podał do spisu inwentarza przedmiotów należących do spadku lub przedmiotów zapisów windykacyjnych albo podstępnie uwzględnił w wykazie inwentarza lub podstępnie podał do spisu inwentarza nieistniejące długi.

Ograniczenie odpowiedzialności spadkobiercy do wartości czynnej spadku oznacza, że wierzyciele spadkowi mogą poszukiwać zaspokojenia nie tylko z przedmiotów i praw wchodzących do spadku, lecz również ze składników majątku osobistego spadkobiercy, byleby łączna wartość roszczeń wierzycieli nie przekraczała wartości udziału spadkowego konkretnego spadkobiercy. Wobec powyższego spadkobiercy odpowiadają za długi spadkowe całym swoim majątkiem, ale tylko do określonej wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jako wierzyciel spadkodawcy, po przyjęciu przez spadkobierców spadku z dobrodziejstwem inwentarza, może prowadzić egzekucję z majątku osobistego spadkobiercy, jednak z ograniczeniem do wartości stanu czynnego spadku (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 grudnia 2016 r., III AUa 639/16 – LEX nr 2678134).

Sąd Okręgowy ustalił, że w chwili otwarcia spadku, wysokość stanu czynnego spadku wynosiła 296 100 zł. Łączna kwota zobowiązania wskazana przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji, to jest 18 037,91 zł, została ustalona na dzień otwarcia spadku. Jest ona niższa niż wartość stanu czynnego spadku, do której to odpowiedzialność za długi spadkowe ponosi P. D..

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych prawidłowo, stosownie do treści art. 1031 § 2 Kodeksu cywilnego, ustalił, że P. D. ponosi odpowiedzialność za całość zobowiązań zmarłego płatnika składek S. D.. Mając to wszystko na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., uznając, że w sprawie zachodzą szczególne okoliczności usprawiedliwiające odstępianie przy orzekaniu o kosztach od ogólnej zasady odpowiedzialności za wynik procesu.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie wniósł P. D.. Apelant zaskarżając wyrok Sądu I instancji w części, tj. co do punktu I, w zakresie oddalenia odwołania P. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 4 grudnia 2019 r., znak: (...), zarzucił mu naruszenie przepisów prawa mające wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

1/ art. 233 § 1 k.p.c. polegające na przekroczeniu przez Sąd I instancji zasady swobodnej oceny dowodów w zakresie odnoszącym się do przyjęcia zaistnienia przesłanki warunkującej oddalenie odwołania P. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 4 grudnia 2019 r., znak: (...);

2/ art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niedostateczne wyjaśnienie stanu faktycznego sprawy, brak wyczerpującego, rzetelnego i wszechstronnego rozpatrzenia materiału dowodowego, co doprowadziło do poczynienia w zaskarżonej decyzji całkowicie dowolnych i nieuprawnionych rozstrzygnięć oraz błędną i wybiórczą ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, prowadzącą w konsekwencji do uznania, że odwołanie P. D. jest bezzasadne;

3/ art. 235² § 1 pkt 3 i 5 k.p.c. przez jego bezzasadne zastosowanie i w konsekwencji nieuprawnione pominięcie dowodu z przesłuchania P. D., podczas gdy przesłuchanie wnioskodawcy stanowi kluczowy dowód w sprawie i nie zmierzało do przedłużenia postępowania.

W konsekwencji tych zarzutów apelant wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, ewentualnie o jego zmianę w zaskarżonej części i orzeczenie o braku odpowiedzialności P. D. za zobowiązania płatnika S. D., a także wnosił o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału domagał się oddalenia apelacji i zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych wraz z odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia w tym zakresie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, ponieważ nie zostały w niej przedstawione zarzuty skutkujące zmianą lub uchyleniem zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne, zarówno poczynione przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, czyniąc je, stosownie do art. 387 § 2¹ k.p.c., podstawą własnego rozstrzygnięcia, wobec czego zbędne jest ponowne ich przedstawianie.

W apelacji P. D. został zawarty wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i ten wniosek, jako dalej idący od wniosku o zmianę wyroku, wymaga rozpatrzenia w pierwszej kolejności. Przesłanką uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji w świetle przepisów k.p.c. może być nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), konieczność odrzucenia pozwu, istnienie podstawy do umorzenia postępowania (art. 386 § 3 k.p.c.), nierozpoznanie istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji albo konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.). Analiza materiału zgromadzonego w sprawie niniejszej doprowadziła Sąd Apelacyjny do wniosku, że żadna z tych okoliczności nie zachodzi w rozpoznawanej sprawie, a co za tym idzie uzasadnione jest dokonanie merytorycznej oceny zaskarżonego wyroku Sądu I instancji.

Apelacja podlegała oddaleniu z uwagi na niewykazanie przez wnioskodawcę dopuszczenia się przez Sąd I instancji naruszenia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego mającego wpływ na treść orzeczenia.

Analiza zgromadzonego materiału dowodowego oraz uzasadnienia zaskarżonego wyroku prowadzi do wniosku, że Sąd I instancji dokonał w sprawie niniejszej prawidłowych ustaleń faktycznych, a także dokonał prawidłowej wykładni przepisów stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku. W konsekwencji tego, o czym była już wyżej mowa, Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne ustalenia Sądu I instancji co do stanu faktycznego sprawy, a także co do oceny

podstawy prawnej zaskarżonego wyroku, które w tych okolicznościach, w świetle art. 387 § 2¹ k.p.c., nie wymagają powtórzenia w całości. Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego może zatem ograniczyć się do odniesienia się do przedstawionych w apelacji zarzutów.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do zarzutu obrazy art. 233 § 1 k.p.c. Należy wskazać, że przedstawienie zarzutu obrazy tego przepisu nie może polegać na zaprezentowaniu ustalonego przez siebie, na podstawie własnej oceny dowodów stanu faktycznego. Apelant może tylko wskazywać, posługując się wyłącznie argumentami jurydycznymi, że sąd pierwszej instancji rażąco naruszył zasady logicznego rozumowania oraz doświadczenia życiowego, i że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2004 r., II CK 369/03 – LEX nr 174131). Dla skuteczności zarzutu obrazy art. 233 § 1 k.p.c. konieczne jest wykazanie rażącego naruszenia dyrektyw oceny dowodów wskazanych w tym przepisie, czyli wykazanie, że ocena sądu jest rażąco sprzeczna z zasadami logicznego rozumowania czy doświadczenia życiowego i dlaczego. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98 – OSNP 2000, nr 17, poz. 655; z dnia 6 listopada 1998 r., II CKN 4/98 – LEX nr 322031; z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/00 – OSNC 2000, nr 10, poz. 189 oraz z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 76/99 – OSNP 2000, nr 19, poz. 732). Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Wyłącznie w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej, albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to dokonana przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 2 lutego 2022 r., III AUa 795/21 – LEX nr 3332531). Apelant nie wykazał zaś, że taki przypadek zachodzi w rozpoznawanej sprawie.

Argumentacja apelanta opiera się na twierdzeniu, że przy ustalaniu odpowiedzialności spadkobierców za zaległe zobowiązania składkowe organ rentowy ma obowiązek wziąć pod uwagę m.in. art. 1012 k.c. i art. 1031 § 1 i 2 k.c., podnosząc przy tym, że ograniczenie odpowiedzialności spadkobiercy za długi spadkowe do masy czynnej spadku dotyczy wszelkich długów spadkowych. Apelant argumentował, że skoro jako spadkobierca nabył spadek po S. D. z dobrodziejstwem inwentarza, a jednocześnie wiadomo, że istnieją inne długi niż zaległości składkowe i masa czynna spadku jest znacznie niższa od sumy wszystkich długów spadkodawcy, organ rentowy nie powinien być zobowiązany do wpłaty całej kwoty jaką dłużny był spadkodawca, lecz powinien być poprzestać na orzeczeniu o zakresie odpowiedzialności spadkobiercy za zobowiązania składkowe spadkodawcy. Ostatni z wymienionych argumentów apelanta stanowi powtórzenie stanowiska wyrażonego w aktualnym orzecznictwie sądów administracyjnych w sprawach podatkowych (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 4 lipca 2013 r., I FSK 876/12; wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie: z dnia 13 maja 2009 r., III SA/Wa 3444/08 oraz z dnia 26 czerwca 2015 r., III SA/Wa 1022/15; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z dnia 18 marca 2015 r., I SA/Bk 454/14; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 15 marca 2016 r., I SA/Łd 1173/15; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 20 czerwca 2017 r., I SA/Kr 1173/16), przy czym w powołanych orzeczeniach sądy administracyjne nie kwestionowały zasadności rozstrzygnięć organów podatkowych w zakresie, w jakim dotyczyły odpowiedzialności spadkobiercy za zaległości podatkowe spadkodawcy co do zasady i określały zobowiązania spadkobiercy z tego tytułu.

Jak wyjaśnił już Sąd I instancji, stosownie do art. 98 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych do odpowiedzialności spadkobiercy z tytułu nieopłaconych przez spadkodawcę składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych znajduje odpowiednie zastosowanie m.in. art. 1031 § 2 k.c., zgodnie z którym w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza stanu czynnego spadku. Apelant co do zasady trafnie podniósł, że wynikający

z powołanego przepisu limit odpowiadający wartości aktywów spadkowych jest wspólny dla wszystkich wierzycieli spadkowych (por. Grzegorz Gorczyński, komentarz do art. 1031 k.c., [w:] Mariusz Frasz, Magdalena Habdas (red.), „Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki (art. 922-1087)”, Wolters Kluwer Polska 2019, opublikowano: LEX).

Dla oceny zasadności rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku istotne znaczenie ma pomijana przez apelanta (a podkreślana w orzecznictwie sądów administracyjnych) okoliczność, że faktyczna spłata długów spadkowych jest kwestią następczą wobec decyzji o określeniu wysokości zobowiązań podatkowych (lub analogicznie – zobowiązań z tytułu nieopłaconych składek) spadkodawcy oraz o odpowiedzialności spadkobierców za te zobowiązania. Decyzja reguluje zakres odpowiedzialności podatkowej spadkobierców, których obowiązkiem jest uregulowanie wszystkich zobowiązań zgodnie z przepisami prawa cywilnego, natomiast nie wynika z niej, że spadkobiercy poniosą odpowiedzialność za długi spadkowe ponad wartość czynną spadku (wbrew treści art. 1031 § 2 k.c.). Jeżeli określone w decyzji kwoty stanowią przedmiot postępowania egzekucyjnego, w jego toku dokonana zostanie weryfikacja czy istnieje jeszcze spadek (majątek) pozwalający na zaspokojenie zobowiązania spadkodawcy – dłużnika (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 lipca 2017 r., II FSK 1723/15).

Bezpośrednio do kwestii zakresu odpowiedzialności spadkobiercy za zobowiązania spadkodawcy z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne odniósł się Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 grudnia 2019 r., I UK 308/18 (OSNP 2021, nr 3, poz. 31). Co prawda wyrok odnosił się do sytuacji, gdy spadkobiercą był spadkobierca ustawowy (gmina), ale zawarte w uzasadnieniu uwagi mają na tyle ogólny charakter, że można je odnieść także do odpowiedzialności innych spadkobierców. Sąd Najwyższy wskazał, że zakres odpowiedzialności spadkobiercy ustala się decyzją wydaną w oparciu o odpowiednio stosowany art. 100 § 1 i 3 Ordynacji podatkowej. Organ ubezpieczeń społecznych, jako wierzyciel z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, wydając decyzję nie ma możliwości ograniczenia swoich roszczeń w większym stopniu, niż wynika to z zakresu odpowiedzialności spadkobierców przewidzianej w art. 98 § 1 Ordynacji podatkowej i przepisach Kodeksu cywilnego o odpowiedzialności za długi spadkowe. W decyzji mającej podstawę w rozliczeniu nieopłaconych składek, odsetek za zwłokę, kosztów egzekucyjnych, kosztów upomnienia i dodatkowej opłaty Zakład Ubezpieczeń Społecznych przedstawia wierzytelność w granicach uwzględniających treść art. 1031 § 2 k.c. Na etapie ustalenia roszczenia kwota ta nie może być w żaden sposób korygowana. Organ ubezpieczeń społecznych jako wierzyciel należności składkowych nie może czynić żadnych koncesji w decyzji wymiarowej, gdyż jakiegokolwiek ograniczenie roszczeń z jego strony prowadziłoby do naruszenia interesu publicznego, rozumianego jako ochrona funduszy ubezpieczeniowych. Odpowiedzialność spadkobiercy za dług spadkodawcy względem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ustalona decyzją organu ubezpieczeń społecznych, istnieje w granicach wartości aktywów spadku ujętych w spisie inwentarza lub w wykazie (art. 1023 § 2 k.c. i art. 1031 § 2 k.c.) i nie ulega dalszemu ograniczeniu, bez względu na wartość długów spadkowych przewyższającą te aktywa. Zobowiązany spadkobierca może oczywiście kwestionować wysokość długu ustaloną w decyzji, lecz nie może żądać ograniczenia swej odpowiedzialności z tego powodu, że nie jest w stanie zaspokoić w całości wszystkich wierzycieli spadku obejmującego należności publicznoprawne ponad kwotę ustaloną zgodnie z planem podziału według kolejności określonej w art. 1025 k.p.c. Ograniczenie wierzytelności do kwoty przypadającej według planu podziału posilkującego się kolejnością i proporcją określoną w art. 1025 i 1026 k.p.c. jest możliwe dopiero po uprawomocnieniu się decyzji o zakresie odpowiedzialności (decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych stanowiącej tytuł egzekucyjny). Zastosowanie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w odniesieniu do należności z tytułu składek, zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, następuje w toku ich egzekucji, a nie w poprzedzającym taką egzekucję postępowaniu w sprawie ustalenia zakresu odpowiedzialności spadkobiercy. Dokonane rozważania Sąd Najwyższy podsumował stwierdzeniem, że długi spadkowe obejmujące należności z tytułu składek w kwocie wynikającej z art. 24 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wypełniające stan bierny spadku, nie mają wpływu na zakres odpowiedzialności spadkobiercy ustalony w decyzji organu rentowego wydanej na podstawie art. 100 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, mogą natomiast mieć wpływ na skuteczność egzekucji prowadzonej na podstawie tej decyzji. Odnosząc się do stanu faktycznego konkretnej sprawy Sąd Najwyższy przyjął, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalająca zakres odpowiedzialności spadkobiercy z tytułu nieopłaconych składek spadkodawcy na kwotę równą wartości stanu

czynnemu spadku nie jest równoznaczna z przyjęciem odpowiedzialności spadkobiercy ponad kwotę wynikającą z zastosowania art. 1031 § 2 k.c. niezależnie od całkowitej wysokości wszystkich długów spadkowych.

Podzielając w pełni stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu powołanego wyroku, Sąd Apelacyjny wskazuje, że uwagi Sądu Najwyższego znajdują odniesienie również do podniesionych w sprawie niniejszej zarzutów naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Można tylko dodać, że co prawda organ rentowy nie zawarł w zaskarżonej decyzji ograniczenia odpowiedzialności apelanta jako spadkobiercy do wartości stanu czynnego spadku, ale w sytuacji, gdy zobowiązanie spadkobiercy jest nawet niższe od wartości stanu czynnemu spadku nie ma podstawy prawnej do przyjęcia, że brak takiego zastrzeżenia stanowi naruszenie art. 1031 § 2 k.c. w związku z art. 98 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez nałożenie na spadkobiercę odpowiedzialności za długi spadkowe ponad wartość czynną spadku. Jak wskazał Sąd Najwyższy, na etapie postępowania w przedmiocie zakresu odpowiedzialności spadkobiercy znaczenie dla oceny zgodności zaskarżonej decyzji z odpowiednio stosowanym art. 1031 § 2 k.c. ma tylko porównanie wartości stanu czynnego spadku z wysokością wierzytelności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nieopłacone w terminie składki oraz odsetki za zwłokę, koszty egzekucyjne, koszty upomnienia i dodatkowa opłata podlegają potrąceniu ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych wypłacanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych lub ściąganiu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji lub egzekucji sądowej. W świetle powołanego orzecznictwa należy przyjąć, że na mocy cytowanego przepisu właśnie na etapie postępowania egzekucyjnego apelant będzie uprawniony do powołania się na całkowitą wysokość długów spadkowych i na ograniczenie wierzytelności do kwoty przypadającej według planu podziału i kolejności zaspokojenia wynikającej z art. 1025 i 1026 k.p.c. Nie ma natomiast podstaw prawnych do przyjęcia, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, uwzględniając konieczność czy choćby prawdopodobieństwo wyegzekwowania tylko części wierzytelności, niejako wyprzedzająco powinien czynić koncesje na rzecz spadkobiercy już w decyzji wymiarowej. Podniesiony przez apelującego zarzut apelacyjny sformułowany jako zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., ale będący w istocie zarzutem naruszenia art. 1031 § 2 k.c., w tych okolicznościach nie może być uznany za zasadny.

Bezzasadny okazał się też zarzut naruszenia art. 235² § 1 pkt 3 i 5 k.p.c. Ocena Sądu I instancji, że wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia okoliczności faktyczne zostały ustalone w oparciu o dowody już przeprowadzone w toku procesu, nie nasuwa żadnych zastrzeżeń. W szczególności dowody te pozwalają uznać za udowodnione okoliczności, na których apelant opiera swoje zarzuty, tj. fakt przyjęcia przez P. D. spadku po S. D. z dobrodziejstwem inwentarza oraz stan czynny i stan bierny spadku po S. D.. Apelant nawet zresztą nie wskazał, jakie istotne dla rozstrzygnięcia okoliczności faktyczne, które zarazem nie zostały już uznane za udowodnione w oparciu o inne dowody, miałyby zostać wykazane w drodze przeprowadzenia dowodu z przesłuchania apelanta.

Ostatecznie Sąd Apelacyjny stwierdza, że zaskarżony wyrok w pełni odpowiada prawu. Zarzuty apelacyjne nie znalazły potwierdzenia w postępowaniu apelacyjnym, co uzasadniało oddalenie apelacji na podstawie art. 385 k.p.c., czemu Sąd Apelacyjny dał wyraz w punkcie I sentencji wyroku.

Oddalenie apelacji oznacza przegranie przez P. D. postępowania apelacyjnego w całości, co w świetle art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. czyniło zasadnym wniosek organu rentowego o zasądzenie na jego rzecz od apelanta kosztów postępowania apelacyjnego. W postępowaniu apelacyjnym organ rentowy poniósł koszty obejmujące wyłącznie wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym w wymiarze 240 zł (§ 10 ust. 1 pkt 2 w związku § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – t.j. Dz.U. 2018 r., poz. 265). Rozstrzygnięcie o odsetkach od zasądzonych kosztów procesu uzasadnia treść art. 98 § 1¹ k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. W konsekwencji Sąd Apelacyjny w Lublinie orzekł jak w punkcie II sentencji wyroku.